

Dr. **Balogh** Győző János

görögkatolikus parókus,
oldallagos kormányzó

[Signature]
2023.

A Magyar Görögkatolikus Metropólia első cigány származású papja, akit az egyház 2017-ben szentelt fel, emellett a miskolci egyházmegye cigányügyi referense. Doktori disszertációját a cigánypasztorációról, az egyház cigányok között végzett missziójáról írta. Rómában három évig a Pontificio Università Urbaniana egyetemen doktori tanulmányokat (licenciát) folytatott a kutatómunkája mellett. Tanult missziológiát, pasztorálteológiát és kateketikára specializálódott. Kutatásának célja egy olyan módszertan kidolgozása volt, ami a cigányság hitoktatását segíti, ösztönzi és eredményesebbé teszi. Házas, két gyermek édesapja.

„Szeretném jobban csinálni, mint eddig mások, azért, hogy a cigányok is azt érezhessék, amit én, hogy otthon vannak az egyházban. Ott nem kirekesztik, hanem befogadják őket.”

A családi házatokban beszélgetünk. Gyerekkorodban gondoltad volna, hogy ennyi mindent elérsz, mielőtt betöltöd a negyvenedik életévedet? Biztos hosszú volt az út, és sok nehézség is volt a sok öröm mellett. Kérlek, beszélj nekem erről az útról!

Megváltozott a nevem, már dr. Balogh Győző Jánosnak hívnak, fiatal kutatója vagyok a görögkatolikus egyháznak, valamint én vagyok a Miskolci Egyházmegye cigányügyi referense is. A cigánypasztoráció témájában végzem a kutatásaimat, ennek írott anyagát hoztam létre. Nyolc különböző faluért vagyok felelős, amelyekben közel száz százalékan cigányok élnek. A cigánypasztoráció keretében azon dolgozom, hogy a görögkatolikus hagyományokat az ott élő embereknek átadjam.

Ezek a településeken tanodát működtetünk, óvodában és iskolában is dolgozom, és emellett teológiai tanár is lettem a Nyíregyházi Hittudományi Főiskolán. Feleségemmel, Hildával – aki a *Roma nők egymást közt* című interjúkötetben (a Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért által 2020-ban kiadott interjúkötet – a szerk.) is szerepelt – két gyermekünk van, Sarolta és Boldizsár. Nemrég költöztünk Edelénybe a kislányom iskolája miatt. Olyan körülmények között élünk most, amiről igazából sohasem álmodtunk, mert mind a ketten nagyon-nagyon szegény helyről származunk. Azért tanultunk mind a ketten, hogy a mi gyermekeink ne szenvedjenek olyan mértékű hiányokat, amelyek között mi felnőtünk.

Hogyan jut el egy fiatal, szegény cigánygyerek a görögkatolikus papságig és a doktori fokozatig?

Úttörő szerepem volt, mert előttem nem voltak példák, a Magyar Görögkatolikus Metropóliának én vagyok az első cigány származású felszentelt papja. Az út, míg eljutottam eddig, nem volt egyszerű. A szabolcsi Timár nevű falucskából származom, amely gyerekkoromban 1000–1500 fős falu volt. Érdekeség, hogy Sója Miklós atyának, aki a világon elsőként kezdte el egyházi keretek között a cigánypasztorációt, szintén Timár volt a szülőfaluja. Ő Hodászton kezdett el szolgálni. A nagyapámmal és a nagyimmal nőttem fel, mert anyukám tizennégy évesen hozott világra, és a gyámságot a nagyszüleim vállalták. Timáron a nagyapám halála után nagyimmal kezdtünk el templomba járni. Szerencsés volt a helyzetem, mert a nagyszüleim munkához való hozzáállása nagyon jó példát nyújtott számomra. A nagyapám a munkája mellett plusz kiadás esetén másik munkát is vállalt,

kertet ásott vagy szénakazlakat pakolt. Mindezt azért, hogy megadjanak nekem mindent, hogy ne lógjak ki nagyon a sorból a szegénységünk miatt. A szüleimmel tartottam a kapcsolatot, normális volt a viszonyunk, de ott maradtam a nagyszüleim által nyújtott nyugodt környezetben. A szüleim a cigánysoron éltek, ahol rosszabbak voltak a körülmények.

Van két testvérem: a húgom, aki harmincegy éves, ápolónőként dolgozik most Hollandiában, az öcsém pedig a LEGO gyárban dolgozik Nyíregyházán, ő huszonhárom éves. A húgom három nyelven beszél az anyanyelvén kívül: arabul, angolul, hollandul.

Mindig egyedül voltam cigány a közösségeimben. Az általános iskolában és a gimnáziumban is, ahol én voltam az első érettségizett cigány. Aztán mikor a teológiára kerültem, volt egy társam, Lakatos Péter – aki most már dr. Lakatos Péter –, rá nagyon büszkék vagyunk, ő szintén cigány származású volt. A tanulmányaim után Tiszavasváriba kerültem fél évre, utána Hajdúdorogra, a volt gimnáziumomba kerültem vissza mint nevelőtanár.

Említetted, hogy nagymamáddal jártál templomba. Ezek a gyerekkori élmények mennyire befolyásolták a hivatásod kialakulását? Az egyházhoz való kötődésed hol indult el?

Ott indult el mindenképpen, amikor mi elkezdtünk templomba járni. Hétéves voltam akkor, amikor meghalt a nagypapám, és akkor döntöttem el, karácsonykor, hogy szeretnék pap lenni. Soha nem is adtam be máshová a jelentkezésemet. Nekem nagyon erős élményem volt gyerekkoromban az egyházban, hogy nagyon kedvesek voltak és befogadtak. A nénikék mindig vártak külön, én voltam az egyedüli gyerek, aki elment még olyan szertartásokra is, ami másnak szárazabb lehet. Megtanultam énekelni, jó hangom volt már akkor is, és tulajdonképpen a kántorvizsgámra, amit később tettem le, már ott, tőlük, mindent megtanultam. Nagyon szerettem, hogy ott befogadtak, nem rekesztettek ki, mint azt máshol tapasztalhattam a faluban.

Egy hétéves gyereket valóban el tud varázsolni a templomi közeg, de a gyerekek felnőnek, az általános iskola után továbbtanulnak, keresik a saját helyüket a világban. Az otthoni közegtől is eltávolodnak, és keresik a saját, kortárs közösségeiket. Hogy alakult ez a korszak a te életedben?

Ez úgy alakult, hogy az általános iskolai hittantanáromnak a testvére a hajdúdorogi görögkatolikus gimnáziumban volt nevelőtanár, és ő javasolta, hogy ha szeretnék pap lenni, akkor ezt az iskolát érdemes választanom. Miután felvételt nyertem, a négy év alatt folyamatosan jártam ministrálni, liturgiákra. Mellette a magyar futsal válogatottban is játszottam, de nem számított vagány dolognak arról beszélni, hogy pap szeretnék lenni, és ezt csak az utolsó években hoztam elő nekik. Furcsállták, hogy én miért nem káromkodom, miért viselkedek jól. De a legjobb élményem a gimnáziumban az volt, hogy bár én nem olyan voltam, mint a többiek, mégis hamar elfogadtak. Ebben azt élveztem, hogy falakat lehetett lebontani: mert ők nem úgy képzelték el a cigányokat, mint amit bennem megtapasztaltak. Életre szóló barátságaim kötődtek akkor. Emellett azért volt bennem kisebbségi komplexus is. Félttem attól, hogy mi lenne, ha valamit betennének a szekrényembe, és kitalálnák, hogy elloptam. Sokat kellett azért is küzdenem, hogy higgyenek bennem, abban, hogy komolyan gondolom, hogy pap leszek. Mert talán azt gondolták, hogy „ezek elérik azt a kort, és akkor egy-kettő családjuk lesz, abbahagyják a tanulmányaikat”. Ezzel szemben én tanultam és kőkeményen sportoltam. Már nyolcadikos koromtól igazoltan fociztam, aztán tizennégy évet karatéztam, egy danos shotokan mester is vagyok. Nem igazán volt barátnőm sem, az első húszéves korom környékén volt, de alapvetően arra készültem, hogy szerzetes szeretnék lenni. Minden nyáron Dámócon, a görögkatolikus szerzeteseknél töltöttem több hetet, ahol kertet műveltünk, mindennap folyamatosan imádkoztunk, így készültem a papságomra.

Ez példaértékű elkötelezettség. Mit szolt ehhez a nagymamád?

Furcsállták, mert otthon sohasem írtam házi feladatot. Sőt, mindig kértem plusz feladatokat is, mert már úgy mentem általános iskolába, hogy folyékonyan tudtam írni-olvasni. Az istállóban, ahol a tehenek voltak, egy pálcával írta a betűket a földre a nagyapám, és így tanultam meg írni és olvasni. Az iskolában az volt a hibám a tollbamondásnál, hogy én mindent háromszor írtam le. Unatkoztam és annyiszor írtam le, ahányszor a tanár elmondta. A kislányomon ugyanezt látom, ő is unatkozni fog, de kap majd nehezebb feladatokat.

A teológia második vagy harmadik évében meghalt a nagymamám, ő nem élhette meg a szentelésemet. Tizennégy éves koromtól magam tartottam el magam, így nem anyagilag, hanem lelkileg viselt meg a halála, de így

is tudtam a tanulásra figyelni. Kőkeményen dolgoztam egész gyerekkoromtól kezdve a kukoricában, a krumpliban, mindenféle mezőgazdasági munkában. Emlékszem, volt olyan, hogy annyira keményen dolgoztam, hogy vizes fászlival kellett bekötni mind a két csuklómat, mert bedagadt. De akkor is menni kellett, mert kellett a pénz a tanulmányaimra.

Amikor a nagyszüleim már nem éltek, mikor hazamentem a falumba, négy különböző családnál aludtam a kanapén.

Mi motivált téged, ami ennyire előre vitt? Gondolkodtál-e már ekkor azon, hogy szerzel egy jó szakmát, és közben az egyház lelkes tagja leszel?

Talán az visz előre, hogy soha nem tudok megelégedni. Az van bennem, hogy mindig tanulni akarok, nem tudok leállni. Új dolgokat tanulok, ha valamibe belevágok, akkor mindig olyan területet próbálok választani, amihez nem értek, hogy azáltal is több legyek. Mert én gyerekkoromban megfogadtam azt, hogy ott próbálok a legerősebb lenni, ahol mások megtörnek. Volt bennem egy olyan kisebbségi komplexus, ami erőt adott, hogy csak azért is megpróbálom megmutatni, csak azért is megpróbálok jó lenni, annak ellenére, hogy mondjuk a környezetem nem ezt írná elő. Nem tudom pontosan meghatározni, de ez valamiféle elégedetlenség, hogy ha elértem valamit, ami mondjuk sikernek számít, azonnal ki voltam éhezve a következőre. Egyszerűen nem tudok leállni.

Mikor érezted magad elégedettnek? Ha visszaemlékszel, mikor érezted azt, hogy megérdemelted és most megpihenhetsz?

Soha. Saját magammal szemben biztos, hogy soha nem leszek elégedett, és nem is fogom azt mondani, hogy most lehet pihenni. Talán a gyermekeim kapcsán, mikor azt látom, hogy olyan környezetben élnek, olyan helyen tudnak tanulni, amit én megfelelőnek tartok. De magammal szemben borzasztóan szigorú vagyok. Magammal szemben folyamatosan vannak követelmények. Nyilván vannak olyan területek, ahol változnom is kell, hogy azt érezzem, hogy elégedett vagyok. A jó pap is holtig tanul. Nagyon érdekes kérdés, amit feltettél, nagyon tetszik, mert ezeken nem gondolkodtam még soha. Volt egy barátom Rómában, egy szerb fiú, aki azt mondta, hogy nekem az a szupererőm, hogy nem állok le soha. A barátomnak igaza volt, nem tudok lazítani, nem tudok leállni. Azt éreztem a velem egyidőseknél,

hogy amikor leálltak, akkor jött az életromlás és a hiba. Félek attól, hogy ha egyszer elkényelmesedem, akkor lehet, hogy elveszítek mindent. Nekem mindig bizonyítani kellett. Egyrészt a többségi társadalomnak mindig be kellett bizonyítanom, hogy én más vagyok, mint a többi. Nekem mindig azt kellett bebizonyítani, hogy ha más hármassokat, négyeseket kapott, akkor nekem csak az ötös volt a jó. Volt bennem egy kényszer, ezzel tudtam kiemelkedni. Talán azért, mert engem sohasem dicsértek otthon a jó jegyekért. Nekem nem volt olyan apám vagy olyan környezetem, aki ezt értékelte. Sőt, amikor este olvastam, elbújtam a takaró alá egy zseblámpával, mert nem értették, hogy miért olvasok. Azt mondták, hová tanulok annyit? Pedig én így szórakoztam. Nekik nem volt érték, mert fizikai munkából élő cigány emberek voltak. Lefordítottam egy könyvet, és nem értik ennek a jelentőségét, mert számukra ez nem munka. Mert az a munka, amiben megizzadsz. Nekem ezt el kell magyarázni. Szerintem ez belém rögzült, hogy nekem mindig meg kell állni a helyemet, még ha mások nem is mennek, nekem menni kell tovább. Egy jó nagy adag kisebbségi komplexusom van a mai napig, hogy mindig a legnormálisabbnak kell lenni, hogy viselkednem kell, vagy hogy nem engedhetem meg magamnak a lazítást. Már tényleg nagyon gyorsan alkalmazkodom, nagyon simulékony vagyok, kicsit olyan vagyok, mint a víz. Ahogy mondja Bruce Lee: ha pohárba öntöd vagy kannába öntöd, mindig felveszi az alakját. Papként ez nagyon jó tulajdonság, mert mindenkivel megtalálom a közös hangot.

Melyik volt az az első közösség, ahol biztonságban érezted magad?

Amikor teológiára kerültem Nyíregyházára, ott kezdtem el biztonságban érezni magam. Az a rendszeres életforma megadta ezt. Akármi volt, félhatkor ébresztő, és utána szertartás következett. A napnak ez a szigorú menetrendje nekem biztonságot adott. Akármi történik is, tudtam, terített asztallal várnak, nekem nem lesz gondom az ételre. Volt egy feladat, amit el kellett látni, a tanulás. Ez kőkemény volt, így amikor elkezdődött a vizsgaidőszak, már csak a kiegészítő anyagokat tanultam. Tehát én év közben felkészültem a vizsgákra, plusz még mellette nyelveket tanultam. Angol és olasz nyelven felsőfokon, lovári nyelven középfokon tudok, tanultam németet, spanyolt, egy nagyon picit franciául és portugálul. De a teológián tanultam hébert, latint, görögöt is. Most elkezdtem hollandot tanulni, ami a német és angol után nekem igazából nagyon könnyű.

Hol kezdte el szolgálni?

Szolnokon kezdtem a szolgálatom. Fiatalon kicsit bele is tört a bicskám, de nagyon-nagyon sokat tanultam abból a helyzetből. Minden nap elmentem a mélyszegénységben élő családokhoz, ott tartottam bibliaórákat. Megtanultam úgy hittanórát tartani, hogy az nem olyan volt, mint amit a könyvben leírtak, vagy amit nekünk megtanítottak. Az a közeg még nekem is új volt, pedig roma közösségben nőttem fel. Olyan szavakat megengedtek maguknak velem szemben a fiatalok, amiket én soha nem engedtem volna meg egy felnőttel szemben. Ott sok nehézség volt, de olyan élethelyzetekkel találkoztam, amelyekkel előtte még soha. A prostitúció megszokott volt, és a drog- és az alkoholprobléma is előkerült. Másfél évet töltöttem el ott.

Milyen környezetben, közösségben éltél akkor?

Egy mini garzonban éltem a városban, biciklivel jártam tanítani. Tulajdonképpen nem voltam közösségben. Abban az időben is tanultam, ha hazamentem, akkor azzal kapcsolódtam ki, hogy tanulgattam. Óriási váltás volt az életemben, mert teológiáról kijöttem, és bekerültem egy nagyon kemény közösségbe. Hirtelen zuhantam a legmagasabbról a legalsóbb szintre. De tudtam, hogy mit vállalok, meg akartam tapasztalni ezt is, szerettem volna képezni magam ebben is. És ott azt tapasztaltam meg, hogy cigány a cigányt nem fogadja el. Borzasztó volt, hogy már sem magyar, sem cigány nem voltam, hanem a kettő között. Mert ott azt tapasztaltam meg, hogy a tanultabb cigányt az egyszerű cigány közeg kiközösíti. Nem láttak még soha cigány papot. Nem tudták ezt kezelni. Reverendában jártam tanítani azért, hogy szokják, hogy pap van közöttük. Szétnyíltak a folyosón a gyerekek, és utána értettem meg, hogy ezek a gyerekek azért félnek, mert ők csak akkor láttak papot, hogyha meghalt valaki a családban. Összekapcsolták az öltözékemet azzal, hogy itt valakinek meg kell halnia. Halálfélelmük lehetett.

Timárról indultál, Szolnokon szolgáltál, aztán Rómában tanultál. Hogyan alakult ez?

Annak idején az egyház átvette a Szent Tamás Görögkatolikus Általános Iskolát Szolnokon. Ekkor Hajdúdorogon tanítottam, és önként átjelentkeztem Szolnokra. Másfél évig csak cigánygyerekeket akartam tanítani, ekkor kaptam a lehetőséget Fülöp atyától, aki most az érsek, hogy kimenjek Rómába tanulni. Felajánlottak egy pozíciót egy görög kollégiumban, egy

nagyon konzervatív közösségben, ahol szerzetesekként éltünk együtt. Ott töltöttem el három évet, de ez már a doktori iskola volt. Pasztorálteológia és katekéta szakra jelentkeztem. Az öt év helyett három év alatt megírtam a doktorim. Nagyon-nagyon élveztem, több nyelvet meg lehetett tanulni. A nyelvek valahogy mindig közel álltak hozzám, szerettem is őket, biztonságot adtak. Ez is – gondolom – a lelki alkatomra épül, mert szeretem a kiszámíthatóságot, a biztonságot. Talán mert a gyerekkorom nem ilyen volt.

Mintha a Jóisten felkészített volna a nagy ugrásokra és süllyedésekre. Egy olyan helyre kerültem, ahol egy teljesen új nyelvet kellett megtanulnom. Egy egyszerű falusi cigány gyereként, egy 1500 fős faluból bekerültem egy négymilliós városba. Nyíregyháza volt a legnagyobb város, ahol addig éltem. Akkor pedig hirtelen egy ekkora helyre kerültem, annyit tudtam csak, hogy merre kell elmenni a kisboltig. Nem is értettek, mert olyan helyen voltam, ahol idegen nyelvet ritkán használnak, annyira zártak az olaszok. Ott elkezdtem olaszul tanulni. Volt egy nyelvkurzus, és nekem a nulláról fél év alatt már felsőfokon kellett beszélnem, mert kaptam tizennégy könyvet, amit meg kellett tanulnom a vizsgára, hiszen a könyvek alapján kellett válaszolnom a kérdésekre. A félév végére kitűnő lettem.

Három évet töltöttem el Rómában. A doktori első három évét a teológián belül licenciának nevezik. Ez egy olyan engedély megszerzésének a folyamata, amely ahhoz szükséges, hogy egyházi egyetemen valaki doktori végzettség nélkül taníthasson. Abban az időben szárnyaltam, és élveztem, hogy a 3. századból származó óriási bizánci tekercseket vizsgálhattam, és eredeti nyelven olvashattam el, hogy mi van rájuk írva. Nagyon-nagyon szuper óráim voltak, más kultúrákat ismerhettem meg, és nagyon sokat beszélgettünk a társaimmal. Rajtam keresztül a cigányokról is sok mindent megtanultak az ottaniak. Emellett bekerültem egy kántorcsoporthoz, és görög nyelven végeztük a szertartásokat. Az is sokat adott. Szerettem azt az életet. Ebből a multikulturális közegből készültem haza. Egy évvel hamarabb jöttem haza, mint terveztem, mert megismertem a feleségemet, Hildát, és akkor én úgy döntöttem, hogy hazajövök.

Hogy ismerkedtetek meg?

Egy szakkollégium-vezetőnek írtam, hogy kutatni szeretném a szakkollégiumot. Csak utána árultam el, hogy láttam egy képet és a képen Hildát,

és igazából vele szeretnék beszélgetni, így vele interjúztam. Nagyon megtetszett Hilda.

Abban biztos voltam, és mindig úgy képzeltem el, ha családom lesz, én cigánylányt veszek feleségül. Nekem nagyon fontos volt, hogy olyan legyen, akinek nem kell megmagyaráznom a kultúrámat, a szokásaimat, akinek ugyanannyira fontos a család, mint nekem. Harmincegy éves koromban házasodtam, de elképzelhetetlen volt, hogy velem egyidős roma lánnyal találkozzak, mert a velem egyidőseknek mind családjuk volt már. Ha nem lennének szakkollégiumok, nem lenne családom. Az egyházunkban van egy olyan szabály, hogy a házassághoz legalább főiskolai végzettségű lányt vehetek feleségül. Hát nálunk, a romák között – valljuk be –, kevés a diplomás, velem egykorú hajadon. Nálunk egyszer lehet házasodni, és az a szentelés előtt van, utána már nem. Akit már felszenteltek, nem házasodhat. Van olyan is köztünk, akinek meghalt a felesége, és már nem házasodhat újra. Nekünk valóban egy életre szóló döntés a házasság. Elvileg így lenne ez mindenkinek. Tegyük hozzá, hogy a szabályok engem kötnek, őt nem.

Hazajöttél Rómából egy évvel hamarabb, mert megismerted Hildát. Hova jöttél haza? Volt munkád, megbízatásod?

Egy évvel hamarabb azért érkeztem haza, mert összevontam a vizsgáimat. Egy évben maximum kétszer hét vizsgát engedélyezett a dékánság, én pedig huszonnégyet csináltam meg egy félévben. De ez nagyon extra volt, mert tudtam, hogy azt a lányt akarom. Ha akkor nem jövök haza, nem ismerem meg Hildát, akkor még ott tartanak öt éven keresztül, és lehet, hogy az első cigány püspökkel beszélnél most. De a család nekem annyira fontos volt mindig. A nagymamám úgy halt meg, hogy azt mondta a halálos ágyán, félt attól, hogy szerzetes leszek, és azt mondta, hogy a családra szükség van. Ő rám hagyta, hogy mindenképpen legyen családom. Miután Hildával megismerkedtünk, órákon keresztül beszéltünk, napi nyolc-tíz órát. Küldtem neki verseket, rózsát, csokit, és azt mondtam, hogy ő lesz az, akivel elképzelem az életem. 2015-ben hazajöttem, és én lettem a püspök titkára. Szerettem ezt a feladatot, de nagyon sokat kellett utazni. Hétfőtől péntekig a püspökségen dolgoztam, a püspöki épületben laktam, odakötött az életem, közben Hilda a szakkollégiumban lakott. Egy évvel később a cigányok világzarándoklata volt, és ott kértem meg Hilda kezét. Fél év múlva megvolt az esküvőnk.

Szóval Rómából hazajöttél, és másfél évvel később elvetted a kiválasztott hölgyet. Közben a püspök titkára voltál. Házasságkötések után mi következett a hivatásodban?

Elkerültem Rakacára, ahol a település lakosságának 98 százaléka roma származású. 25 kilométerre, Szendrőben van az első benzinkút. Ugyanez igaz az egészségügyi ellátásra is. Súlyos problémák esetén a mentő is lassan ér ki. Mindentől elvágva odakerültünk, és senkit nem ismertünk. Olyan helyre költöztünk, ahol két év után köszöntek vissza nekem először az emberek. Ez is nagyon nehéz volt. Az életem ilyen kilengésekből áll. Megfigyelhető, hogy vannak nagy ugrások, utána valami süllyedés. Mindig olyan, mintha valamire felkészülnék, és utána jön egy nagyobb kihívás.

Hogyan viselte a párod ezt a helyzetet? Egy diplomás roma nő, aki nem véletlenül végezte el az iskolát, neki is voltak tervei.

Nagyon nehezen bírta ezt az időszakot. Egyrészt nem volt társaságunk, mindkettőnk családja is messze volt, másrészt ő nagyon túlképzettnek számít azon a környéken, nem talált a képzettségéhez illő munkát. Feláldozta miattam a szakmai előmenetelét. Nekem ez óriási dolog, hogy a feleségem ezt értem vállalta. Ez nem egyértelmű a mai világban. Ezek ellenére mégis belefogtunk a közösségszervezésbe. Beindítottuk a tanodát, beindítottunk egyházi programokat nyolc egyházközségben. Azon dolgozom, hogy amit külföldön tanultam, most alkalmazzam a 98 százalékból cigányok által lakott településen. Ha nem tudom áthagyományozni a görögkatolikus hagyományokat az ottani cigányokra, akkor kihal az egyházközség.

Hogy állsz jelenleg ezzel a munkával? Mennyire aktívak az egyházközségben a településen élők?

Régen az idősek voltak az aktívak a szertartásokon, de ez változott. Nincs olyan nagy létszám, de átlagban azért húszan ott vannak a miséken, és egy ilyen településen ez sem rossz. De az biztos, hogy a népszámláláskor majdnem mindenki görögkatolikusnak vallotta magát. Van százhatvan diákom az általános iskolában, minden osztályban átlagosan húsz. Az óvodában megint csak van hatvan, csoportonként ott is húsz. Amióta itt vagyok – nyolc éve –, háromszázötven fő környékén van a keresztelesek száma. Nyolcszáz fős volt a település, amikor odakerültem, és hat év alatt majdnem a felével nőtt meg a közösség. Népeségrobbanás figyelhető

meg a leszakadó csereháti területeken a születések miatt, mert a beköltözések száma elhanyagolható. Rengeteg programot tudtunk megvalósítani, amelyek szükségesek is, mert nagyon rossz életkörülmények között élnek az emberek. Gyógyszerekre, élelmiszerekre, tisztítószerre, ruhákra folyamatosan szükség van. Az oktatás, nevelés területen dolgozunk, valamint felzárkózási és munkaügyi programokat is szervezünk. Ezt egyedül nem bírnám, ezt mind Hildának köszönhetjük. A pályázati részekben ő sokat segített nekem. 65 millió forintért felújítottuk a parókiát és a kápolnát. Nagy dolog ez egy ilyen közösségben. Hilda papnéként a falunak is nagyon sokat segített. Az önkormányzatban talált munkát, a közfoglalkoztatottak bérpapírjaival foglalkozott, de mellette mindenféle adminisztratív ügyekben segítettünk az embereknek.

Edelényből nyolc település szolgálatát látod el. Rakacán „Jelenlét pontot” vezet a feleséged. Több ponton kötődtek a környékhez. Hogyan tovább?

Több területben gondolkodom. Az egyik a családpasztoráció. Szeretnék minél több házasságot egyházilag rendezni. Kértem engedélyt a püspök atyától, hogy ne kelljen fizetni az esküvőért. Engedélyt kaptam, hogy szentségi házasságra lehessen emelni az együttéléseket. Azután szeretném megtölteni a templomot azokkal az emberekkel, akik ezt az örökséget továbbviszik. Egy gyönyörű szép templomunk van, ami egy búcsújáró hely volt régebben. Cél még a kisközösségek szervezése, szakmai továbbképzése. Komplex programokban gondolkodom azért, hogy szakmát tanulhassanak a fiatalok, és utána dolgozhassanak.

Szép tervek! Azt látom, hogy nagyon motivált vagy, mész előre, célokat állítasz fel, és meg is valósítod őket. Családapaként, férfiként, férjként is helytállsz. Hogyan látod: mi a dolga egy férfinak, egy roma férfinak?

Nagyon sok dolga van egy férfinak. Hozzátenném, hogy nálunk, cigányoknál, a klasszikus családapa szerepe felborult. Sokszor hamarabb el tud helyezkedni egy asszony egy munkahelyen, és ez frusztrálhatja a férfiakat. Látom, hogy ki mibe menekül, hogyan oldja fel ezt a feszültséget. A saját tapasztalatom az, hogy nekem sokkal több mindenből kell kivenni a részemet. Én itthon ugyanúgy főzök, mosok, takarítok, és a feleségem is

dolgozik a munkahelyén. Kevés családnál engedhető meg, hogy a férfi és a nő közül valamelyikük otthon üljön, mert a megélhetés miatt mennie kell mind a kettőjüknek dolgozni. Szerintem ma már egy férfinak többet kell vállálnia, mint régebben, egyszerre apa és anya is kell legyen. Nem merem azt mondani, hogy a nőknek könnyebb a helyzete, mert nem. Viszont az biztos, hogy ők ezeket a nehézségeket, mivel érzelmileg kezelik a dolgokat, könnyebben fel tudják oldani magukban, mint a férfiak. Mi, férfiak, azért vagyunk rosszabb helyzetben, mert minket az önfegyelemre tanítottak, ezt a példát vitték előttünk, hogy mi nem mutathatjuk ki az érzelmeinket, sokszor inkább elfojtjuk őket. Ám lehet, hogy egyszer ezek ki fognak törni, vagy lehet, hogy munkába fojtom a feszültséget, legjobb esetben kiírom magamból, vagy művészkedek, festek, esetleg csendben elvagyok. De az biztos, hogy a férfiak érzelmeinek a feldolgozására jó lenne valami programot kitalálni.

Ezt romaspecifikusnak látod, vagy szerinted előfordulnak ezek a férfinehézségek máshol is?

Máshol is előfordulnak szerintem, mivel azonban a romák esetében mindennek a keresztmetszete a mélyszegénység, mert a cigányságnál ez nagyon kardinálisan van jelen, ezért itt ezek a belső, lelki, önbecsülési konfliktusok még erősebben érződnek. De ez nem kulturális vagy rasszkérdés, hanem ez mindennekelőtt a mélyszegénység problémája.

A roma férfiak akkor lesznek rendben, ha meg tudnak szabadulni a kisebbségi komplexusuktól. A fiamnak azt fogom megtanítani, de már a kislányomnak is tanítom, hogy nem kell szégyellni a cigányságát. Nem kell amiatt rosszul éreznie magát, mert rajta kívül az óvodában mindenki fehérbőrű vagy szőke, kék szemű. Látnia kell a saját értékeit, hinnie kell magában. Mindig voltak visszahúzó erők, de engem a környezetem nem tudott eltántorítani a céljaimtól, mert én tudtam, hogy nekem ezeket el kell érnem. Ezeket a visszahúzó körülményeket kell megszüntetni ahhoz, hogy valaki célfókuszált legyen, és ne adjja fel. Fontos, hogy elhiggyük, hogy ma már egy cigány fiatal is ugyanazokat el tudja érni, mint egy nem cigány.

Mit jelent ma romának lenni? Mitől vagyunk azok? Mik azok az alapvető kulturális értékek, melyeket tovább tudunk adni a gyerekeinknek majd?

A kulturális értékeink megőrzéséhez tudatosság kell. Van olyan kutatás, amely azt mondja, hogy harminc-negyven éven belül a cigányságnak a történelemben hagyott lábnyoma eltűnhet. Azok a dolgok, a rasszjegyek, kulturális jegyek, amelyek cigánnyá tesznek valakit, eltűnhetnek. A nyelv eltűnik, a hagyományos cigány mesterségek már nem is léteznek, már kuriózum, ha találkozol olyan emberrel, aki régi cigány mesterséggel foglalkozik. Ezeket nem akarják a fiatalok követni, a kultúra megőrzése is ritka.

Azt gondolom, hogy úgy tudjuk megtartani a cigányságunkat, hogy ezt a családon belül értéként kezeljük. Nem elhallgatjuk, hanem beszélünk arról, hogy nekünk miért jó cigánynak lenni, miért jó a családi rendezvényeken úgy ünnepelni, ahogy szoktunk. Hogy nekünk miért érték az, hogyha akkor érezzük jól magunkat, ha húszan vagyunk az asztal körül, mert például nekem akkor esik igazán jól az étel, amikor egyben van a család. Fontos arról is beszélni és azt is tudatosítani, hogy kettős identitásunk van. Attól vagyunk gazdagabbak, hogy egyszerre vagyunk magyarok és cigányok, hogy a két kultúra teljesen megfér egymás mellett.

De az az igazság, hogy mindig arra törekedtem, hogy normális emberként viselkedjek. És az, hogy én roma vagyok, nem befolyásolja a normális viselkedésem. A Joisten romának teremtett, de ettől nem vagyok se kevesebb, se több. Ugyanúgy nevelem a gyerekeimet, ugyanúgy férj vagyok, mint ahogy egy nem cigány ember. Tehát nem érzem azt, hogy bármiben máshogyan csinálnám a dolgokat. A cigánypasztoráció a szakterületem, Krisztust kínálok az embereknek. Ha cigányok, akik a templomban ott vannak vagy abban a közösségben, akkor kutya kötelességem a cigány kultúrán keresztül megértetni velük azt, hogy ki Jézus, hogy mi a Biblia üzenete, mert ők azon keresztül fogják ezt jól megérteni. Tehát az inkulturáció – ez egy modern fogalom, amit bevezettünk az egyházban – arról szól, hogy beleültetjük a Bibliát az adott közösség kultúrájába. És amikor beleültetjük a cigány kultúrába, akkor megszületnek a roma szakkollégiumok, a cigány nyelvű szentírásfordítások, és megszületnek a cigány hivatások is, mert már egyre több cigány pap, apáca vagy hitoktató van, akik a terepre kimennek, és a mieinkért dolgoznak. Szeretném ezt jobban csinálni, mint eddig mások, azért, hogy a cigányok is azt érezhessék, amit én, hogy otthon vannak az egyházban. Hogy ott nem kirekesztik, hanem befogadják őket.

Engem cigány férfivá az tesz, hogy cigánynak születtem. A cigánypasztorációt meg az teszi cigánypasztorációvá, hogy roma közegben kell ugyanazt a munkát végezni papként, amit egyébként máshol is tennék. De kétirányú a cigánypasztoráció, mert cigányként magyar közösség elismert vezetőjének, papjának lenni, az ugyanolyan értékű misszió, ugyanazt kell végeznem a többségi társadalomban is.

Látod-e a kortársaid sorsát, mi van velük? Ők hogyan élik az életüket?

Akik velem nőttek fel, egyidősek velem, amikor abbahagyták a tanulást, utána nagyon sokan börtönbe kerültek. Nagyon sokan elszegényedtek, korán jöttek a gyerekek, olyan kapcsolatba kerültek, amiben nem tudtak benne maradni, mert a szegénység megölte a szeretetet. A csavargás, munkanélküliség, alkoholizmus, drogok – ezek mind a szegénységgel együtt járnak. Nagyon mélyre is juthattam volna, hiszen olyan emberek vettek körbe fiatal koromban, akik ezt a mintát adták nekem. De hála a Jóistennek, hogy én nem közéjük jártam focizni, hanem már akkor más szinten csináltam ugyanazt. Míg a többiek csavarogtak, én edzőtáborba jártam. Sikerült mindig olyan utat járnom, ami a jó felé vezetett. Egyházi emberként abban hiszek, hogy nekem a Jóisten fogta már akkor is a kezem, mert nálam tehetségesebbek ugyanabból a közegből sorra elbuktak.

Nekem teljesen normális volt, hogy Rómában olyan helyen laktam, ahol kés-sel-villával ettük a narancsot, vagy VIP belépőm volt a vatikáni könyvtárba, de mikor hazajöttem, lavórban fürödtem, mint gyerekkoromban. Tehát nem jelentett problémát az, hogy valahonnan jöttem és valahová tartok: alkalmazkodom, és automatikusan váltok.

Sok döntést hoztál, ami általában a siker felé vezetett. De vannak olyan élethelyzetek, amikor nehezebb a döntés: hogy amit elengedünk, az is lehetett volna egy másik alternatíva. Van-e olyan, amit sajnálsz, hogy elengedted?

Adott volt a lehetőség, hogy ne legyen feleségem, és megcélozzam a püspöki szintet olyan emberként, akinek az a feladata, hogy a cigány közösségeket az egész országban építse. Nagy dolgot lehetett volna véghez vinni így, de a család hívása erősebb volt. Megértem a családalapításra. Ez is olyan volt, mint minden döntés az életemben, hogy nem kellett ülnöm felette, hanem

adta magát, magától értetődő volt. Megláttam Hildát, abban a pillanatban tudtam, hogy ezt a lányt el akarom venni. Nem, nem volt kérdés.

Amire vágytam, de nem volt rá lehetőségem, az az volt, hogy szerettem volna angoltanár lenni. A szemináriumban volt arra példa, hogy valaki elment civil szakmát tanulni, és akkor a nagy bezártság, a szigorú körülmények után élt a szabadság adta lehetőségekkel. Volt olyan, aki kilépett, nekem ezt emiatt nem engedték. Már akkor sem voltam rossz angolból, és nekem ez volt az egyik álmom, szerettem volna a papi hivatás mellett angoltanár lenni. Most is bennem van, hogy két-három éven belül belevágok az anglisztikába. Ez nekem hobbi lenne, de akkor és ott nem engedték. De ha egy világi, civil angoltanár lennék, akkor nem hiszem, hogy annyira boldog lennék, mint most. Úgy érzem, hogy úgy éltem az életemet, és olyan döntéseket hoztam, hogy nem bánok semmit, mert valahogy mindig a jó irányba sikerült mennem.

Azonban a hivatásomból adódóan találkozom nagyon súlyos emberi tragédiákkal. Gondolj bele, becsületesen dolgozó cigányok busszal mentek a Balatonra kőműveskedni. Nem tudni, miért, de a sofőr félrerántotta a kormányt, és heten haltak meg. Szörnyű. Úgy temettem, hogy ott állt középen az anya, és a két fiát egyszerre engedték le a sírba. Gondolj bele. Ilyen helyzeteket élek meg. De ezek mellett az emberek mellett tudok állni a legnehezebb helyzetekben is. Kimegyek a cigánysorra, és ott háromszázan nézik, hogy adom fel a betegek kenetét egy harminckét éves asszonynak, aki nincs is magánál. Úgy mentem oda egy éven keresztül – egy év múlva már meghalt szegény, mert rákos beteg volt –, hogy amikor én elmentem mellettük, a cigányok keresztet vetettek. Ott vagyok közöttük, és értük vagyok. Sokszor úgy érzem magam, mintha egy videójátékban lennék, ahol a sárkányt kell megölni. A sárkányölő abba az irányba megy, ahonnét mindenki elfut. Kicsit így képzelem el magam én is, mert olyan helyekre megyek, meg azokért küzdök, akik senkinek nem kellenek. Mert én látom bennük azt, ami bennem is megvan, hiszen közülük származom. Sokszor a családom is megsínyli, mert a feleségemmel mind a ketten ennyit munkát teszünk bele, mind a ketten el vagyunk köteleződve, de abból tudunk erőt meríteni, hogy tudunk valamit tenni másokért. A Jóisten adott valami olyan lehetőséget, hogy azért voltam olyan új helyen, azért tanultam, hogy ha haza jövök, akkor engem ne körberajongjanak, meg ne sztár legyenek, hanem ott tudjak lenni, ahol szükség van rám, ahol jobba tudom tenni a sorstársaim életét. Azóta sok gyerekem, tanodásom elment, és végzik a középiskolát, nem morzsolódtak le. Mi ketten, ha akarják, ha nem, számukra cigányként példák vagyunk: hogy szegény

helyről, ugyanabból a sorból, ahonnan ők jöttek, eljutottunk valahová, és ezt ők is meg tudják csinálni. Nekem más volt, de általában ez a minta. A minta segítségével talán hitet tudunk adni, és így el tudják hinni, hogy meg tudják csinálni. És rengeteg módon kapcsolódunk az életükhöz. Nemrég mondtam Hildának, hogy most kellene meghalni, mert boldog vagyok. Nekem az okoz boldogságot, ha segíteni tudok. Kicsit így körbeér, most kicsit visszaadok. Most itt vagyunk, egy ilyen helyen, látod, hogy milyen környezetben, tényleg, ám hál' Istennek még tud is alakulni, már nem rossz. Én úgy nőttem fel, hogy négy családnál külön kanapém volt, ahol aludhattam, a ruháim négyfelé voltak. Hazajöttem Rómából, egy nejlonzsákon kidugtam a fejemet, két oldalt a karomat, mentem a szakadó esőbe, a kukoricaföldekre, hogy legyen egy kis zsebpénzem. És valahogy a Jóisten ehhez mindig hozzárak.

Köszönöm a beszélgetést!

Én köszönöm!